

Zápis

z obhajoby disertační práce pana **PhDr. Miroslava TAMCHYNY** konané dne **2. 4. 2015**

téma práce: „**Depravace osobnosti ve forenzní praxi**“.

přítomní: prof. PhDr. Lenka Šulová, CSc.; doc. PhDr. Milan Rymeš, CSc.; prof. PhDr. Jaromír Janoušek, DrSc.; doc. PhDr. Jiří Štikar, CSc.; PhDr. Ilona Gillernová, CSc.; PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.; PhDr. Karel Netík, CSc.; PhDr. Miluše Urbanová, CSc.

Předsedkyně komise p. prof. Šulová zahájila obhajobu a představila přítomným kandidáta. Školitelka PhDr. Miluše Urbanová, CSc., představila doktoranda a seznámila komisi s uchazečem a jeho disertační prací.

Kandidát seznámil přítomné se svou disertační prací. Sdělil zejména:

Dizertační práce pojednává o deprivaci osobnosti. Deprivace je pojem, který pochází z klinické psychologie, autorem je použit v souvislosti s potřebou vnitřní diferenciací a vězňů, která je důležitá pro rozdělování do resocializačních skupin. Pojem deprivace byl doplněn o psychologické aspekty tak, aby bylo možno zkoumat, v které oblasti se deprivace projevuje a jak. Zvolen byl Eysenckův model teorie osobnosti a Pinatelův pojem kriminální osobnosti. Rozsáhlý výzkum realizovaný v dekadách 70., 80., 90. let a v roce 2005 se obracel k mladistvým delikventům a jejich vrstevníkům z řad studentů a učňů. Soubor sledovaných osob činil 1660 respondentů. Analýzy zjištěných dat se zaměřily na delikventy násilné, majetkové, sexuálně a toxikomanicky motivované trestné činnosti. Převažovala majetková trestná činnost, ale soubory se v dekadách vzájemně lišily. Odlišnosti kandidát stručně a jasně představil v souvislosti s vybranými společenskými proměnnými.

Poté oponenti PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D. a PhDr. Karel Netík, CSc. přednesli závěry svých posudků.

Oponenti se vyjadřují k vystoupení kandidáta:

V oponentském posudku **PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.** sdělil zejména: Sociálně deviantní a sociálně-patologické jevy vykazují dlouhodobě stoupající tendenci. Ukazují se nové nebezpečnější formy kriminality, včetně kriminality virtuálního prostoru. Pro penitenciární praxi je nesmírně důležité psychologické poznání sociálně-deviantně a sociálně-patologicky se chovajících jedinců. Snaha využívat ve větší míře tresty nespojené s odnětím

svobody a snižovat tak počty vězňů zejména u mladistvých nebo prvovězňených vedou někdy k tomu, že tito lidé mají i 11 alternativních trestů a posléze jsou pak odsouzeni k přísnějším trestům. Jako důvod spatřuje v souladu s kandidátem to, že není dobře posouzena osobnost a alternativní trest nemůže plnit svou funkci. Smyslem disertační práce M. Tamchyny je analyzovat psychické změny chápané jako deprivace osobnosti jedince ve směru k delikvenci. K formální stránce nemá připomínek. Zvláště oceňuje to, že se autor opírá o 30leté výzkumy. Celkově práci hodnotí jako originálně psanou, zdařilou a přínosnou studii. Hodnotí i skutečnost, že se kandidát zabývá tím, čím se zabýváme jen velmi zřídka. Máme dobře zmapováno, z jakého prostředí delikventi pocházejí, ale málo se ptáme, proč je někdo nedelikventní, byť jsou vstupní údaje stejné. Kandidát se zabývá také skupinou novorecidivistů. Závěrem práci doporučuje k obhajobě.

V oponentském posudku **PhDr. Karel Netík, CSc.** sdělil zejména: V teoretické části autor navazuje na práci Jeana Pinatela, jehož myšlenky byly podnětné, ale nepřijatelné do r. 89. Samotný výzkum je dost obsáhlý a dlouhodobý. Jeden drobný problém je menší sofistikovanost zpracování dat. Autor zůstal u popisné statistiky. Z hlediska množství dat a jejich sběru psychologickými testy by bylo možné uvažovat o smysluplné redukci dat. Práce je nepochybně využitelná v penitenciární praxi a doporučuje ji k obhajobě.

PhDr. Miroslav Tamchyna odpovídá na posudky oponentů: Autor zůstal u popisné statistiky, protože se mu jednalo o srozumitelnost pro každého čtenáře. Obrovské množství dat bylo zpracováno tak, aby čtenář publikace měl možnost srovnávat proměnné a vyznal se v nich. Autor nechtěl práci pojímat psychometricky, ale spíše vnést nový pohled na pojem deprivace osobnosti.

Na otázku rozlišení z hlediska psychopatií odpovídá, že psychopatie je „sběrný“ pojem. U recidivistů spadají do psychopatie, v kontrolním souboru 387 dospělých vězňů byly charakterizovány - nižší psychoticismus, ale význačná hostilita. Soubory se liší v osobnostní patologii. U mladistvých byla zjištěna hostilita sycena ve smyslu resentimentu a podezřívavostí. Instrumentarium nevzniklo náhodou, ale je možné specifikovat jednotlivé složky osobnosti, zkoumat deficity v oblasti temperamentu, emocionální deprivace, charakteru. Můžeme rozlišit konativní, kognitivní, somatickou deprivaci, která ústí pasivně nebo aktivně do různých závislostí. Vedle těchto druhů deprivace můžeme rozlišit stupeň, hloubku a formy deprivace.

Zajímá nás rozsah ještě uchovaného prosociálního citění až po agresivně-hostilní prožívání. Dále např. u vyššího stupně deprivace u recidivistů můžeme vidět podezřavost, chybí pocity viny, negativismus a resentment. U majetkových recidivistů je výrazná hostilita a negativismus. Subjektivně se násilní recidivisti nepovažují za agresory.

Diskuse:

Prof. J. Janoušek kandidátovi sdělil následující: Téma jej zaujalo především z obecného hlediska. Kandidát zápasí s problémem vztahu hledisek morálních a odborně-psychologických, případně psychiatrických. Používá zajímavý kontext deprivace. Do psychologie více pronikají etická hlediska. Hostilita a agresivita jsou morálně nežádoucí, nebo jsou to fenomény, které musíme analyzovat jako takové, dříve než budeme uvažovat o morálních předpokladech. V souvislosti s konceptem charakteru je někteří v psychologii osobnosti zařazují, někteří ne. Je to fenomén, kde se morální a odborně psychologická témata vzájemně prolínají. Zajímavá poznámka kandidáta je, že zkoumaná populace delikventů se při svých morálně-negativních vlastnostech může dobírat k poznání vlastního charakteru. Prof. J. Janoušek poté položil kandidátovi následující otázku: „Je tento proces ve směru z našeho hlediska pozitivní, nebo nahlédnou vůbec na negativní podobu svého osobnostního skladu v této souvislosti?“ Autor odpovídá, že jsou schopni sebereflexe. Nahlédnou a morálně se nezavrhují. Vědí, co jsou zač. Prof. Janoušek dále položil následující otázku: „Považují svou morálku za pozitivní?“ Kandidát odpovídá, že svou morálku nepovažují za pozitivní a je jim to jedno. Mnohdy až po letech ve vězení nahlédnou. Změna je ale obtížná. Přijmou se takoví, jací jsou. Prof. Janoušek položil doplňující otázku: „Z hlediska působení na ně, je pozitivní, když na sebe nahlédnou, nebo tím stoupá jejich nebezpečnost?“ Podle kandidáta je lépe, když nahlédnou. Kandidát však nechtěl svou práci zaměřit na morálku, ale spíše na sebehodnocení, sebepoznání a sebereflexi.

Doc. I. Gillernová v diskuzi uvádí, že autor popsal, jak se liší generace od 70. let dodnes a pokládá následující otázky: „Jak si tyto odlišnosti vysvětlujete? Které skupiny proměnných do toho vstupují? A co s deprivací? Jak lze působit na různé diferencované skupiny odsouzených? Kandidát odpovídá, že srovnávané soubory jsou ovlivněny dobovou atmosférou. Například rodina se lišila rozvodovostí. V 70. letech byla zhruba 28% rozvodovost, 80. léta 50%. Dalším aspektem je škola a otázka nároků, aby děti dostačovaly. Pokud nedostačují, nemohou zažít pocit úspěchu. Jestliže člověk nemá možnost zakusit radost z úspěchu, stane se neúspěšným. Nejen ve

škole, ale i dále v životě. Podle obsahové analýzy učebnic bylo zjištěno, že citová výchova byla téměř vytěsněna. Upřednostnila se spíše racionální výchova. Porovnávání souborů bylo směřováno k rozlišení novorecidivistů a starorecidivistů podle toho, zda se narodili ve starém, nebo novém systému. V rozdílech se podle norem penologického ústavu na kriminální populaci, normální populaci a neuroticích ukázalo, že podle tohoto testu novorecidivisti vůbec nedosahují úrovně poškození starorecidivistů. Jinými slovy se delikvence zakrojuje mezi normální lidi. Kandidát uvádí, že by měla být lepší vnitřní diferenciacie, která by byla funkční. Oddělit patologii, deprivované jedince, se kterými lze ještě pracovat, oddělit antisociálně deprivované. V rámci psychopatologie rozlišit agresory a nezvladatelné psychopaty, proti nim neurotiky a oddělit alkoholiky-toxikomany. K nim přistupovat diferencovaně.

Vyhlášení výsledku tajného hlasování: počet členů komise 9 – přítomno členů komise 5 – kladných hlasů 5. Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: Mgr. Bc. Hana Trojanová

Datum: 2. 4. 2015

Podpis předsedy komise:

